

MINISTARSTVO RADA
I MIROVINSKOGA SUSTAVA

SMJERNICA O PROVEDBI ČLANKA 9. KONVENCIJE UJEDINJENIH NARODA O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM

ZA PRIJAVITELJE I KORISNIKE OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014.-2020.

Verzija 1.0

Zagreb, studeni 2016.

Sadržaj

1.	UVOD	3
2.	PRAVNA OSNOVA	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
3.	NACIONALNI I MEĐUNARODNI DOKUMENTI	4
4.	ZNAČAJKE UNIVERZALNOG DIZAJNA	8
5.	PRISTUPAČNOST	8
5.1.	PRISTUPAČNOST FIZIČKOG OKRUŽENJA	8
5.2.	PRISTUPAČNOST JAVNOG PRIJEVOZA.....	9
5.3.	INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA PRISTUPAČNOST	9
5.4.	PRISTUPAČNOST WEB STRANICA.....	9
5.5.	PRISTUPAČNOST OSTALIH SADRŽAJA I USLUGA OTVORENIH ILI NAMIJENJENIH JAVNOSTI	10
6.	PRIMJERI DOBRE PRAKSE.....	11

1. UVOD

Odredbom članka 5. stavka 2. Uredbe o tijelima u Sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i kohezijskog fonda, u vezi s ciljem „Ulaganja za rast i radna mjesta“ (u nastavku teksta: Uredba) određeno je da je Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava Upravljačko tijelo za Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014.-2020.

Odredbom članka 5. stavka 3. točke 3. Uredbe propisano je da Upravljačko tijelo za Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014.-2020. (u nastavku teksta: OPULJP) donosi smjernice kojima se utvrđuju uvjeti za pripremu i provedbu projekata, zahtjevi za revizijski trag, postupanja tijela u Sustavu pri programiranju i strateškom planiranju, uspostavi i unaprjeđenju Sustava, odabiru i ugovaranju projekata, prognoziranju i praćenju, provjerama projekata, plaćanjima, ovjeravanjima, povratima, upravljanju nepravilnostima, provođenju revizija, korištenju tehničke pomoći, provođenju vrednovanja i zatvaranja programa, kao i drugim postupcima koji se odnose na upravljanje Fondovima

Odredbom članka 5. stavka 3. točke 5. Uredbe propisano je da Upravljačko tijelo prati i osigurava primjenu pravilnika iz točke 2. i smjernica iz točaka 3. i 4. ovoga stavka te koordinira razmjenom iskustava i komunikacijom među tijelima u Sustavu za Operativni program iz svoje nadležnosti.

Odredbom članka 5. stavka 3. točke 10. Uredbe propisano je da upravljačko tijelo daje naputke Posredničkom tijelu razine 1 i Posredničkom tijelu razine 2 za provedbu delegiranih funkcija kojima se osigurava da operacije doprinose ostvarenju specifičnih ciljeva i rezultata relevantnih prioriternih osi te nadzire provedbu navedenih funkcija.

Odredbom članka 7. Uredbe (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 od 11. srpnja 2006. (Uredba (EU) br. 1303/2013), propisano je da države članice i Komisija poduzimaju odgovarajuće korake za sprečavanje svake diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije tijekom izrade i provedbe programa. Dostupnost za osobe s invaliditetom posebno se uzima u obzir tijekom izrade i provedbe programa.

Odredbom članka 111. Uredbe (EU) br. 1303/2013 propisano je da država članica Komisiji predaje godišnje izvješće o provedbi, a točkom 4., stavka 2. propisano je da u godišnjim izvješćima o provedbi predanima 2017. i 2019. godine može se, ovisno o sadržaju i ciljevima operativnih programa, navesti podatke i procijeniti posebne aktivnosti za promicanje ravnopravnosti između muškaraca i žena te za suzbijanje diskriminacije, posebno osiguranje pristupa osobama s invaliditetom, te provedene dogovore kako bi se osigurala integracija rodne perspektive u operativnom programu i operacijama.

OPULJP navodi: „Opis aktivnosti kojima se promiču jednake mogućnosti i suzbijanje diskriminacije na osnovi spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije tijekom pripreme, izrade i provedbe Operativnog programa, a posebno u pogledu pristupa financiranju, uzimajući u obzir potrebe različitih ciljanih skupina u riziku od diskriminacije, osobito zahtjeve s ciljem osiguranja pristupa osobama s invaliditetom. Jednake mogućnosti i

nediskriminacija su temeljna načela OPULJP-a. Stoga u svim aktivnostima/operacijama treba biti pokazana jasna i izravna veza s tim načelima.“

2. PRAVNA OSNOVA

- Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, s posebnim naglaskom na članak 9. Konvencije, ("Narodne novine", Međunarodni ugovori, broj [6/07](#) i [5/08](#)),
- Zakon o potvrđivanju Europske socijalne povelje, Dodatnog protokola Europskoj socijalnoj povelji, Protokola o izmjenama Europske socijalne povelje i dodatnog protokola Europskoj socijalnoj povelji kojim se uspostavlja sustav kolektivnih žalbi ("Narodne novine", Međunarodni ugovori, broj [15/02](#)),
- Zakon o gradnji ("Narodne novine", broj [153/13](#)),
- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti („Narodne novine“, broj [78/13](#)),
- [Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi](#) („Narodne novine“, broj 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13 i 152/14),
- Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju („Narodne novine“, broj [24/15](#)),
- Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, broj [82/15](#)),
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom („Narodne novine“, broj [157/13](#) i [152/14](#)),
- Zakon o kretanju slijepe osobe uz pomoć psa vodiča („Narodne novine“, broj [131/98](#)),
- [Zakon o cestama](#) («Narodne novine», broj 84/11, 22/13, 54/13, 148/13 i 92/14),
- [Zakon o sigurnosti prometa na cestama](#) (“Narodne novine”, broj 67/08, 48/10, 74/11, 80/13, 158/13, 92/14, i 64/15),
- Zakon o prijevozu u cestovnom prometu (“Narodne novine”, broj [82/13](#)),
- Zakon o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (“Narodne novine”, broj [97/00](#) i [101/00](#)),
- Zakon o sigurnosti u željezničkom prometu (“Narodne novine”, broj [40/07](#) i [61/11](#)),
- Pravilnik o znaku pristupačnosti (“Narodne novine”, broj [78/08](#) i [87/14](#)).

3. NACIONALNI I MEĐUNARODNI DOKUMENTI

- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine
- Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)
- Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016.
- Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015.

- Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom
- Standardna pravila UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom
- Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010. - 2020.

Postupanje vezano za provedbu čl. 9.

Dokument „Smjernica o provedbi članka 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom za prijavitelje i korisnike OPULJP-a“, služi kao pomoć prijaviteljima i korisnicima pri utvrđivanju primjenjivih zahtjeva za osiguranje pristupačnosti za osobe s invaliditetom koje je potrebno uzeti u obzir prilikom pripreme i provedbe projekata, kao i radi razmatranja dodatnih prilika za njihovo promicanje. Informaciju o doprinosu horizontalnim načelima, među kojim je i osiguranje pristupačnosti za osobe s invaliditetom, prijavitelji upisuju u Prijavni obrazac A. Primjena navedenog načela ovisit će o prirodi i opsegu projekta i njegovih aktivnosti te o uvjetima određenog natječaja (u tom će se slučaju u okviru Uputa za prijavitelje određenog poziva na dodjelu bespovratnih sredstava odrediti uvjeti i bodovanje za doprinos horizontalnim načelima). Doprinos svim horizontalnim načelima nije obavezan za svaki pojedini projekt, već se primjenjuje sukladno aktivnostima i opsegu projekta, kao i informacijama koje sadrže Upute za prijavitelje.

Ako doprinos horizontalnim načelima, odnosno osiguranje pristupačnosti za osobe s invaliditetom nije izričito određen u Uputama za prijavitelje, prijaviteljima se savjetuje da odaberu na koji način žele uključiti horizontalna načela odnosno osigurati pristupačnost za osobe s invaliditetom u svoje projekte, te da u skladu s tim primjenjuju poglavlja iz ove Upute.

U tom slučaju, nositelj projekta je dužan o provedbi horizontalnih načela, odnosno osiguranju pristupačnosti osobama s invaliditetom sukladno čl.9. izvještavati Posredničko tijelo razine 2 putem Zahtjeva za nadoknadom sredstava.

Važno je istaknuti da ove Upute nisu zamjena za zakonom ili propisima utvrđene obaveze te služe za jasnije određivanje pojmova u odnosu na osobe s invaliditetom, postupanje sukladno propisanim uvjetima, kao i način njihove primjene pri izradi projektnog prijedloga. Projekti koji su u skladu s nacionalnim zakonskim okvirom i propisima smatraju se neutralnima¹ o čemu je također potrebno pružiti informaciju u odgovarajućem dijelu Prijavnog obrasca A.

Tumačenje pojmova i njihova primjena

OSOBE S INVALIDITETOM

U hrvatskom zakonodavstvu primjenjuje se više različitih definicija koje se odnose na invaliditet i osobe s invaliditetom.

Sukladno Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom UN-a osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna

- tjelesna,
- mentalna (osobe s psihosocijalnim poteškoćama)
- intelektualna ili
- osjetilna oštećenja (slijepe, gluhe i gluhoslijepe osobe),

¹ Neutralno znači da je projekt zadovoljio zakonski minimum te da neće dobiti bodove za doprinos horizontalnim načelima

koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.

DISKRIMINACIJA NA OSNOVI INVALIDITETA

Diskriminacija na osnovi invaliditeta označava svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, na ravnopravnoj osnovi s drugima. Ona uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe.

Diskriminacijom u smislu Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, broj 85/08 i 112/12) se smatra i propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući:

- korištenje javno dostupnih resursa,
- sudjelovanje u javnom i društvenom životu,
- pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada, prilagodbom infrastrukture i prostora,
- korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjeran teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

PRISTUPAČNOST

je preduvjet uključivanja osoba s invaliditetom u život zajednice na ravnopravnoj osnovi s ostalim građanima, a podrazumijeva pristupačnost:

- fizičkog okoliša,
- prijevoza,
- informacija i komunikacija, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije i sisteme,
- ostalih sadržaja i usluga otvorenih ili namijenjenih javnosti.

PRISTUPAČNOST, članak 9. Konvencije

1. Države stranke ove Konvencije poduzet će odgovarajuće mjere osiguravanja pristupačnosti osobama s invaliditetom, izgradnjom okruženja, prijevozom, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije i sustave, kao i drugim uslugama i prostorima otvorenim i namijenjenim javnosti, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima, na ravnopravnoj osnovi, kako bi osobama s invaliditetom osigurale život neovisan o tuđoj pomoći i potpuno sudjelovanje u svim područjima života. Ove će se mjere, koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, primjenjivati, među ostalim, na:

(a) građevine, ceste, prijevoz i druge zatvorene i otvorene prostore, uključujući škole, stambene zgrade, zdravstvene ustanove i radna mjesta,

(b) informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektroničke usluge i službe hitnih intervencija.

2. *Države stranke će također poduzeti odgovarajuće mjere radi:*

(a) razvijanja, poticanja i praćenja provedbe minimalnih standarda i smjernica za pristupačnost prostora i usluga otvorenih ili namijenjenih javnosti,

(b) osiguravanja da privatne pravne osobe koje nude prostore i usluge namijenjene javnosti vode računa o svim aspektima pristupačnosti za osobe s invaliditetom,

(c) pružanja obuke interesnim skupinama o pitanjima pristupačnosti s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom,

(d) osiguranja natpisa na Brailleovom pismu i u lako čitljivom i razumljivom obliku u zgradama i drugim prostorima otvorenim za javnost,

(e) osiguranja drugih oblika pomoći u vidu osobnih asistenata i posrednika, uključujući vodiče, čitače i stručne tumače za znakovni jezik, kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost,

(f) promicanja drugih odgovarajućih oblika pomoći i potpore osobama s invaliditetom kako bi im se osigurao pristup informacijama,

(g) promicanja pristupačnosti novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava, uključujući Internet,

(h) promicanja oblikovanja, razvoja, proizvodnje i distribucije dostupnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava u ranoj fazi, tako da te tehnologije i sustavi postanu pristupačni uz minimalne troškove.

RAZUMNA PRILAGODBA

- ▶ znači potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja koja ne predstavlja nerazmjerno ili neprimjereno opterećenje, tamo gdje je to potrebno, kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima

Razumna prilagodba je pojedinačna mjera prilagođena potrebama pojedine osobe. Ovisno o oštećenjima osobe, prilagodbe okoline mogu biti različite. Primjerice što se tiče radnog mjesta, prilagodba će za osobu oštećenu vida uključivati osiguravanje čitača ekrana odnosno govorne jedinice ili tiskanje radnih materijala na Brailleovu pismu, kao i pomoć asistenta radi lakšeg snalaženja u novom prostoru. Elementi prilagodbe na radnom mjestu za osobu koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica uključivat će prilagođen pristup zgradi i prostorijama, prilagođen sanitarni čvor, prilagođen radni stol ili radno mjesto, radnog asistenta (ovisno o oštećenju), ali i prijevoz, omogućavanje češćih kraćih stanki. Za neke osobe s invaliditetom razumna prilagodba podrazumijevat će rad od kuće.

UNIVERZALNI DIZAJN

- ▶ označava oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga na način da ih mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe prilagođavanja ili posebnog oblikovanja
- ▶ univerzalni dizajn ne isključuje pomoćne naprave za određene skupine osoba s invaliditetom u onim slučajevima kada je to potrebno (npr. niskopodni autobus s rampom)

Primjena univerzalnog dizajna omogućuje da mjesta postanu pristupačna, atraktivna i značajna za sve, bez obzira na dob, invaliditet i status. Na primjer, upotreba slika i simbola, kao i teksta za prijenos

informacija, čitljivi fontovi i razumna veličina s dobrim vizualnim kontrastom između teksta i pozadine, karakteristike osoba na slikama odražavaju različitost posjetitelja, visina glavnog teksta dizajnirana je kako bi bila ugodna i jednostavna za čitanje osobama koje stoje ili sjede.

EASY TO READ

- ▶ građa lagana za čitanje čija su osnovna pravila **jednostavnost**, izbjegavanje simbola i metaforike, objašnjavanje teških i nepoznatih riječi, poštivanje kronološkoga slijeda radnje, pridavanje velike važnosti ilustracijama i grafičkome oblikovanju tekstova.

Prijavitelji bi trebali uzeti u obzir ciljne skupine i dionike/opću javnost na koje se odnose planirane projektne aktivnosti kako bi procijenili koje informacije treba dostaviti na formatu lakom za čitanje.

4. ZNAČAJKE UNIVERZALNOG DIZAJNA

Univerzalni dizajn se može primijeniti na bilo koji proizvod ili okoliš.

Kod kreiranja predmeta i usluga treba voditi računa da su pristupačni svim kategorijama građana, i to uzimajući u obzir:

- poštovanje različitosti korisnika, nitko se ne bi trebao osjećati marginaliziran;
- sigurnost, što znači da su svi elementi koji čine dio okruženja moraju biti dizajnirani na način da su sigurni za uporabu;
- ne smije predstavljati zdravstveni rizik ili uzrokovati probleme za one koji pate od određenih bolesti ili alergija;
- funkcionalnost, znači da bi trebao biti osmišljen na način da se može obavljati funkcija za koju je namijenjen bez ikakvih problema ili poteškoća;
- razumljivost, svi korisnici bi trebali biti u mogućnosti da se orijentiraju bez poteškoća u određenom prostoru, npr. korištenje ikona koje su zajedničke za različite zemlje, izbjegavati uporabu riječi ili kratica koje mogu biti zbunjujuće;
- održivost, izbjegavati zloupotrebu prirodnih resursa u cilju očuvanja okoliša;
- pristupačnost;
- privlačnost.

5. PRISTUPAČNOST

U sklopu opsega svakog projekta, na temelju analize ciljnih skupina prijavitelj bi trebao utvrditi odgovarajuće aktivnosti kako bi promicao pristupačnost. Natječajnom se dokumentacijom mogu utvrditi određeni zahtjevi u vezi s pristupačnošću kao prihvatljivom aktivnošću ili se određenim područjima može dati prednost.

Osobama s invaliditetom bi se trebao osigurati pristup sadržajima i uslugama na ravnopravnoj osnovi s ostalim građanima i to u pogledu:

5.1. PRISTUPAČNOSTI FIZIČKOG OKRUŽENJA

Pristupačnost građevina osobama s invaliditetom sukladno Zakonu o prostornom uređenju i gradnji uređena je Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i

smanjene pokretljivosti. Obveze iz navedenog Pravilnika odnose se na građevine javne i poslovne namjene, te na građevine stambene i stambeno-poslovne namjene.

Građevine javne i poslovne namjene su građevine trgovačke, ugostiteljske i/ili turističke namjene; poštanske i/ili telekomunikacijske namjene; za pružanje usluga prometa novcem i druge financijske usluge; upravne i slične namjene; zdravstveno-socijalne i rehabilitacijske namjene; građevine u kojoj učestalo borave osobe s invaliditetom; odgojne i obrazovne namjene; kulturne namjene; prometne namjene; športske i rekreacijske namjene; zabavne namjene; vjerske i sakralne namjene; za izvršavanje kazne zatvorom; prostori i površine javne namjene, te građevine ostale namjene poput sajamskog prostora, javnog nužnika, javnog skloništa i sl. Kontrola provedbe odredbi pristupačnosti provodi se u svim fazama nastajanja građevine od njezinog projektiranja, preko gradnje i rekonstrukcije, pa do uporabe i održavanja. Predviđene su kaznene odredbe za nepoštivanje odredbi pristupačnosti građevina i to za projektante, izvođače, stručni nadzor i vlasnika građevine.

5.2. PRISTUPAČNOSTI JAVNOG PRIJEVOZA

Pristupačnost sredstva javnog prometa osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj nije regulirana zakonskim propisima. Dostupnost javnog prijevoza za osobe s invaliditetom je različito organizirana i uvjetovana financijskim mogućnostima i raspoloživim kapacitetima pojedine jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te se osigurava nabavkom prilagođenih vozila javnog prijevoza (niskopodna vozila ili vozila s podiznom platformom) ili osiguravanjem posebnih oblika prijevoza (primjerice usluga prijevoza Kombi-vozilom za prijevoz osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu u okviru javnog gradskog prijevoznika).

Dobar primjer prakse: govorna najava stanice, broja i smjera tramvajske linije te prikaz naziva stanice na displeju unutar vozila.

Pristupačan javni prijevoz uključuje postojanje vizualnih, audio i taktilnih signala, odnosno opremanje semafora zvučnom signalizacijom, ugradnja taktilnih polja upozorenja, upuštanje rubnjaka te prilagodba nogostupa na ulicama i raskrižjima ulica.

Dobar primjer prakse: govorna najava stanice, broja i smjera tramvajske linije te prikaz naziva stanice na displeju unutar vozila.

5.3. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA PRISTUPAČNOSTI

Informacije namijenjene općoj javnosti trebaju biti pristupačne osobama s invaliditetom na njima dostupnim formatima, koristeći pritom tehnologije prikladne za različite oblike invaliditeta.

Zakonodavstvo u Europskoj Uniji, Sjedinjenim Državama i Australiji propisuje pristupačan dizajn. Prema britanskom zakonu Disability Discrimination Act nezakonito je na stranicama uvrstiti sadržaje koji nisu pristupačni određenim korisnicima. Takvi zakoni ili propisi ne postoje u Hrvatskoj.

Oblici informacijsko-komunikacijske pristupačnosti razlikuju se ovisno o vrsti oštećenja. Primjeri njene primjene su:

- Brailleovo pismo za slijepe osobe,
- znakovni jezik za gluhe osobe,
- educirani prevoditelji i intervenori za gluhoslijepe osobe koji poznaju sve oblike komunikacije koju koriste gluhoslijepe osobe – taktilni znakovni jezik, pisanje na dlanu i slično) ili

- tekstovi jednostavni za čitanje i razumijevanje za osobe intelektualnim teškoćama.

5.4. PRISTUPAČNOSTI WEB STRANICA

Kod dizajniranja web stranica treba voditi računa o njihovoj optimalnoj funkcionalnosti za osobe s različitim funkcionalnim sposobnostima, odnosno treba osigurati dostupnost sadržaja **putem više od jednog osjetila odnosno sukladno Smjernicama za osiguravanje pristupačnosti mrežnih sadržaja** <http://www.w3.org/TR/WCAG20/> koje je razvio tim W3C [Web Accessibility Initiative \(WAI\)](#)

Zašto je važna pristupačnost web stranica:

- neke osobe ne mogu koristiti računalnog miša, npr. zbog oštećenja fine motorike te u tom slučaju sve radnje koje se obavljaju uz pomoć miša moraju se moći obaviti uporabom tipkovnice
- slijepe osobe bez obzira što koriste zvučne čitače ili Brailleov redak ne mogu prepoznati što se nalazi na slici ukoliko slika nema tekstualni opis što je posebno bitno kada se slika koristi kao hiperveza
- slabovidne osobe možda trebaju promijeniti veličinu slova/znakova ili njihovu boju i/ili pozadinu kako bi osigurali optimalnu čitljivost
- gluhe osobe trebaju alternativu za zvučne zapise - pisani tekst ili prikaz teksta uz pomoć tumača/prevoditelja na znakovni jezik, a osoba oštećena sluha treba imati mogućnost prilagodbe glasnoće
- osobama s intelektualnim teškoćama potrebno je osigurati lakše razumijevanje informacija zbog čega je potrebno voditi računa da tekst bude jednostavan za čitanje.

Postoje i automatski alati za provjeru usklađenosti sa Smjernicama te na stranicama W3C-a (Web Accessibility Initiative) <https://www.w3.org/> postoji popis alata za vrednovanje i ispravljanje.

Pored toga poželjno je zamoliti i samog korisnika, osobu s invaliditetom da pregleda stranice.

5.5. PRISTUPAČNOSTI OSTALIH SADRŽAJA I USLUGA OTVORENIH ILI NAMIJENJENIH JAVNOSTI

Pored arhitektonske i komunikacijske pristupačnosti osoba s invaliditetom potrebno je osigurati i pristup ostalim sadržajima i uslugama na ravnopravnoj osnovi s ostalim građanima, npr:

- Grad Zagreb nudi programe razgledavanja grada na znakovnom jeziku koje vodi jedan od prvih licenciranih turističkih vodiča za gluhe osobe u Europi
- u Zagrebu, u okviru Moderne galerije djeluje prva taktilna galerija za slijepe gdje se putem dodira i zvuka prezentiraju neka kapitalna djela hrvatske moderne umjetnosti
- ginekološka ordinacija s ginekološkim stolom koji je prilagođen ženama s invaliditetom.

6. PRIMJERI DOBRE PRAKSE

- Internetska knjižnica za osobe s teškoćama u čitanju tiskanih materijala, Danska <http://www.e17.dk>
- Internetska stranica za turističke mogućnosti za osobe s invaliditetom, Flandrija Danska, www.toegankelijkreizen.be
- pristupačna plaža Kostanj u Rijeci, <http://www.rijeka.hr/ProjektLjetoNa>
- pristupačne tri dvorane Filharmonije Espace Découverte u Luksemburgu dizajnirane su tako da su prilagođene svim gledateljima, bez činjenja razlike među osobama sa ili bez smanjene pokretljivosti. Osobe sa ili bez smanjene pokretljivosti mogu ući u zgradu Filharmonije kroz isti glavni ulaz i pratiti prostrane i lagano nagnute staze sve do svojih sjedala u tri dvorane.
- u Zagrebu, u okviru Moderne galerije djeluje prva taktilna galerija za slijepce koja je osmišljena 2009. godine. Od tada je izložila 13 adaptiranih djela hrvatske moderne umjetnosti, koje su putem novih umjetničkih praksi i novog obrazovnog pomagala prilagođene slijepima osobama. Metodologija se temelji na izradi taktilnih dijagrama otisnutih u staklu, koji analiziraju i prevode sliku rastavljajući je u pet različitih slojeva (pet taktilnih dijagrama) na kompoziciju, dubinu, svjetlost, detalje i boju koji samo zajedno pročitani donose cjelokupnu sliku. Svakoj boji dodijeljena je različita tekstura. Opipom teksture slijepa osoba može dobiti ideju o rasporedu boja. Uz taktilne dijagrame dodatno didaktičko sredstvo su audio zapisi koji donose opis umjetničkog djela. Audio zapis vrlo je detaljan, slijedi okvire, odnosno pravila tumačenja slike slijepim osobama s dodatnim objašnjenjem vezanim uz dijelove slike koje slijepa osoba percipira na drugačiji način, npr. objašnjenje perspektive ili boje.
- Osobama s invaliditetom prilagođeni su i sadržaji Parka prirode Medvednica, popularnog izletišta Zagrepčana, u kojemu se nalazi Šumska staza Bliznec – projektirana pod geslom “Različitost ne smije biti prepreka za slobodu kretanja”. Staza je duga 800 metara, izvedbom i sadržajem potpuno prilagođena osobama s invaliditetom, te je mogu koristiti podjednako osobe s poteškoćama u kretanju, slijepce i slabovidne osobe i svi drugi. Široka je dovoljno za dvosmjernan prolaz u invalidskim kolicima, a ima nagib od 5 posto tako da ga osobe u kolicima mogu samostalno svladati. Duž staze postavljene su informativne/edukativne ploče na običnom i na Brailleovom pismu. Staza prati i križni put čije su postaje također napisane na brajici. Duž staze je postavljeno nekoliko odmorišta.
- Primjeri univerzalnog dizajna: niskopodni tramvaji, vlakovi i autobusi; kose platforme umjesto stepenica.